

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.102:343.37

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2023.17>**Р. М. Білокінь***orcid.org/0009-0009-2833-9843**доктор юридичних наук,**доцент кафедри правознавства**Полтавського університету економіки і торгівлі*

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТАКТИКА СЛІДЧОГО ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Фундаментальним обов'язком правової держави є захист та забезпечення прав і свобод людини й громадянина [1; 2, с. 278]. Відповідно на сучасному етапі становлення України, як європейської держави реалізується комплекс стратегічних заходів, спрямованих на розвиток економіки в умовах євроінтеграції [3], подолання бідності та протидія злочинності. В результаті змін, що відбуваються в суспільстві, поряд з позитивними, дедалі проявляються окремі негативні тенденції, які значною мірою перешкоджають розвитку світової економіки та викликають серйозну занепокоєність викликають проблеми економічної стабільності [4] в світі.

Сучасна організована злочинність становить небезпеку не лише для національних інтересів окремих держав, а й прямою загрозою міжнародній безпеці, набуваючи транснаціонального характеру. Особливу небезпеку організована злочинність утворює для країн із нестабільною соціально-політичною та економічною обстановкою, що знаходяться у стані економічної і політичної трансформації до яких належить й Україна [5, с. 99]. Слід відзначити, що організовані групи і злочинні організації продовжують контролювати лівову частку тіньового капіталу, протиправну діяльність, пов'язану з розкраданням бюджетних коштів, легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, організацією наркобізнесу, нелегальною міграцією тощо [6; 7, с. 73].

Ефективність досудового розслідування кримінальних правопорушень значною мірою залежить від налагодження взаємодії підрозділів правоохоронних органів. Особливо це стосується розслідування економічних злочинів, специфічний механізм яких вимагає контактування слідчих з оперативними підрозділами і контролюючими органами вже на стадії виявлення цих злочинів і документування протиправної діяльності організованих злочинних груп. Слідча практика на протязі довгої своєї історії показала, що значні обсяги складної роботи у криміналь-

ному провадженні вимагають її розподілення і координації між кількома суб'єктами [8, с. 18]. Це і зумовлює підвищення наукового інтересу до вивчення даної проблеми та заходів щодо її подолання не тільки з боку юристів, кримінологів, політологів, психологів, а й істориків [9, с. 374].

Отже, протидія економічній злочинності залишається пріоритетним і водночас складним завданням у діяльності правоохоронних відомств багатьох країн світу). Його вирішення є можливим лише за умови сумісної діяльності відповідних державних органів, службових осіб та приватного бізнесу. Тому проблеми налагодження ефективної взаємодії правоохоронних органів з іншими суб'єктами у сфері виявлення та розслідування економічних злочинів були і залишаються актуальними в наукових дослідженнях і практичній діяльності [10, с. 460], що зумовило вибір теми дослідження, що являється над актуальною у наш час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Отже, теорія і практика свідчать, що одним із дієвих і традиційних напрямів удосконалення протидії злочинам є покращення її теоретичного забезпечення, що досягається за допомогою приділення з боку науковців належної уваги [11, с. 66; 12, с. 314]. Відповідно науковою основою даної статті стали в різних галузях праці вчених, зокрема: О.М. Бандурка, А.А. Ганжа, О.П. Заворіна, Р.В. Карпенко, О.М. Литвинов, А. Лушкіна, С.В. Медведенко, О.О. Обаль, С.О. Павленко, В.В. Половніков, В.Г. Севрук, С.І. Халимон, В.Ю. Шепітько, К.В. Юртаєва тощо.

Мета статті – аналіз окремих засад взаємодії під час досудового розслідування економічних злочинів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тенденція до збільшення кількості правопорушень в економічній сфері, що спостерігається протягом останніх років, визначає пріоритетну роль правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ, одним з основних завдань

яких є захист економічних прав і інтересів суспільства, суб'єктів господарювання усіх форм власності та громадян, збереження економічного суверенітету та економічної цілісності України [13, с. 79]. У зв'язку із чим протидія економічним злочинам потребує особливої уваги та особливих підходів, як вчених, так і практичних працівників [14, с. 80]. Проблема протидії злочинності будь-якого типу стосується соціальних факторів, адже пов'язана з певними соціальними групами, окремими індивідами та життєвими ситуаціями, до яких вони потрапляють. Протидія в цьому сенсі є цільовим актом, зорієнтованим на певні категорії людей. Вона також є специфічною соціальною системою [15; 16, с. 50]. Відповідно, основним обов'язком правоохоронних органів є своєчасне виявлення, швидке розкриття та розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами й злочинними організаціями у будь-якій сфері, а особливо у економічній, що неможливо без ефективної та злагодженої взаємодії цих органів [17, с. 186].

Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, визнала забезпечення економічної безпеки одним з основних напрямів державної політики України [18]. У ній справедливо зазначено, що економічна безпека може бути досягнута лише у поєднанні розвитку внутрішньо- й зовнішньоекономічних відносин і системної протидії організованій економічній злочинності й «тінізації» економіки. У зв'язку з цим протидія економічній злочинності залишається не лише одним із пріоритетних завдань правоохоронних органів, а й базою забезпечення національної безпеки України [19, с. 109–110].

На сьогодні держава вживає можливі заходи щодо ліквідації негативних проявів злочинності у сфері функціонування економіки: ратифікація міжнародних договорів та разом з цим створення нових державних органів, розширення їх повноважень, прийняття відповідних стратегій та програм, прикладом слугують Закони України «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Національну поліцію України» та ін., а також нормативно-правові акти Розпорядження Кабінету Міністрів «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації», наказ НКРЕКП «Антикорупційна програма Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на 2019–2020 роки» та ін. [20, с. 166].

Отже, взаємодія, як найбільш організована і ефективна форма боротьби правоохоронних органів зі злочинністю, характеризується деякими основними властивостями. У зв'язку з цим вона розглядається як вищий ступінь консолідації сил і засобів правоохоронних і контролюючих органів, наділених законом відповідними повноваженнями (серед яких один з основних видів взаємодія слідчого та оперативно-розшукових підрозділів), у різних сполученнях участі залежно від виду злочину, що розслідується, складності завдань, які вирішуються, необхідності використання відповідних засобів, прийомів та методів [21, с. 172; 22, с. 41].

У залежності від рівня існування взаємодії доцільно виділяються такі види: а) міжнародна взаємодія (на рівні різних держав); б) міжвідомча взаємодія (на рівні різних органів та установ України); в) внутрішньовідомча взаємодія (на рівні різних підрозділів та служб одного відомства) [10, с. 464].

Залежно від стадії кримінальної процесуальної діяльності треба вести мову про: а) взаємодію під час здійснення досудового розслідування в цілому; б) взаємодію під час організації та проведення тактичних операцій; в) взаємодію в ході проведення окремих слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій; г) взаємодію під час судового розгляду [10, с. 462].

Окремо треба вести мову про взаємодію суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності (слідчого, працівника оперативного підрозділу, прокурора, суду) з іншими органами в ході досудового та судового провадження). Останній різновид взаємодії носить міжвідомчий характер, але здійснюється не на рівні самих органів (відомств), а в межах компетенції відповідного суб'єкта. Питання внутрішньовідомчої взаємодії знаходяться в площині ділових стосунків між різними суб'єктами одного відомства [10, с. 462].

При відкритті кримінального провадження і початку досудового розслідування економічних злочинів взаємодія слідчого з оперативними підрозділами визначається характером використовуваних пізнавальних методів та слідчих ситуацій. Оперативно-розшукова діяльність є відносно самостійним видом діяльності, має чітку пошукову спрямованість і виражається в швидкому, без здійснення формальних процесуальних процедур, пошуку інформації про злочинну діяльність та її суб'єктів. Здійснюється вона шляхом використання негласних методів і спеціальних технічних засобів. Після відкриття кримінального провадження оперативно-розшукова діяльність реалізується у вигляді негласних слідчих (розшукових) дій і набуває таким чином кримінально-процесуальної форми, результати якої мають значення доказів [8, с. 3].

Значною мірою на характер взаємодії слідчого з оперативними підрозділами при розслідуванні економічних злочинів впливають ситуації, які складаються на початковому етапі розслідування. Слідчі ситуації мають ключове значення – вони є визначальними не тільки для вирішення суто процесуальних питань кримінального провадження, але й для вибору пізнавальних та посвідчувальних прийомів і методів, що реалізуються під час проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій [8, с. 3–4].

Взаємодія оперативних працівників та слідчих у ході попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень носить не альтернативний, але обов'язковий характер. Це пояснюється тим, що в сучасних умовах швидке та повне попередження, виявлення, припинення більшості тяжких злочинів без застосування оперативно-розшукових заходів і методів неможливе. Обрання сукупності конкретних форм взаємодії обумовлено особливостями слідчої ситуації, що склалася під час кримінального провадження, залежить від слідчого та має реалізовуватися з його ініціативи і під його контролем [23, с. 170].

Нині одним із головних суб'єктів кримінального провадження є слідчий. Із прийняттям чинного КПК України, реформуванням усієї системи правоохоронних органів і створення нових підрозділів у системі МВС саме слідчий уповноважений може проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії та доручати їх проведення відповідним оперативним підрозділам (ст. 40 КПК України) [24]. Отже, найбільш поширеною процесуальною формою взаємодії слідчого з оперативним підрозділом під час протидії економічним злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, є виконання оперативним підрозділом доручень і вказівок слідчого [23, с. 171].

Отже, обрання форми взаємодії перш за все повинно бути зумовлене характером слідчої ситуації, що безпосередньо залежать від слідчого й реалізується за його ініціативою та під особистим процесуальним контролем. Отже, специфіка цих форм взаємодії полягає в тому, що під час їх реалізації формується система правовідносин, яка, поряд із кримінальними процесуальними, охоплює й інші (адміністративно-процесуальні, службові, особистісні), що в комплексі має на меті забезпечення об'єктивності, усебічності й повноти дослідження обставин, які підлягають доказу [25, с. 231; 23, с. 171].

Констатується, що від належної взаємодії слідчого зі співробітниками оперативних підрозділів значною мірою залежить ефективність і гласних слідчих (розшукових) дій. Перш за все, мова йде

про роботу з документами, в яких відображаються економічні злочини, визначення їх переліку, вилучення і використання їх в подальшому як доказів. Ці завдання вирішуються шляхом проведення обшуків з вилученням документів, їх оглядом, підготовкою відповідних експертиз (технічної, почеркознавчої, комп'ютерно-технічної, судово-бухгалтерської, фінансово-економічної), допитів керівників і працівників підприємств. Зазначені завдання вирішуються слідчим із залученням оперативних співробітників до підготовки і проведення або шляхом надання їм відповідних доручень щодо самостійного їх проведення [8, с. 5–6]. Також окремо слід наголосити, що тісна взаємодія слідчого та працівників оперативних підрозділів відбувається під час розшукових дій, а саме розшуку осіб, які переходять від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісно відсутні

У зв'язку із чим С.О. Павленко вважає, що розшук особи – це сукупність різного роду гласних та негласних заходів, ефективна комбінація яких дає можливість забезпечити встановлення особи [26]. Проведення відповідних комбінацій неможливо без злагодженої взаємодії органів Національної поліції України, як на внутрішньому, так і на міжвідомчому рівні.

Окремо слід відзначити, що законодавство України визначило шлях взаємодії органів влади та органів місцевого самоврядування з громадськістю. Однак на даний час немає чіткої стратегії системної взаємодії влади з громадськістю щодо подолання економічної злочинності як системного явища. Зокрема, не враховується фактор корупційної активності громадян, і тому все зводиться до боротьби з окремими проявами корупційної активності конкретних посадових (службових) осіб. Це означає, що із стратегії і тактики протидії корупції випадає такий потенціал як «діяльність, спрямована на зменшення корупційної активності громадян», що має, вирішальне значення для протидії корупції кризового типу [27, с. 74].

Аналіз нормативно-правових актів, якими врегульовано взаємодію Національної поліції з громадськістю, дає можливість виділити основні форми, за якими вона відбувається: а) спільну організацію та здійснення заходів; б) спільне розроблення заходів; в) залучення представників громадськості до спільної роботи; г) узгодження самостійних дій громадськості; г) обмін оперативною інформацією та належне реагування на отриману інформацію; д) здійснення громадськістю правоохоронних заходів за ініціативою поліції; е) організацію правової і спеціальної підготовки громадян, які бажають виконувати завдання правоохоронної спрямованості; е) допо-

могу співробітників поліції громадськості у проведенні заходів з боротьби із правопорушеннями й охорони публічного порядку; ж) співпрацю з громадськими об'єднаннями; з) індивідуальні форми участі населення в правоохоронній діяльності [28, с. 223; 29, с. 175].

Останнім часом у всьому світі активно діють стійкі організовані (транснаціональні) злочинні угруповання за етнічною (сімейною, родовою) ознакою. Зокрема, в Україні в деяких регіонах відзначається концентрація представників окремих національних груп, злочинна діяльність яких супроводжується вчиненням тяжких та особливо тяжких злочинів [30; 31, с. 216]. Також такої позиції дотримується В.Г. Севрук, який відзначає, що умовах посилення економічних і політичних протиріч у низці регіонів відбувається посилення етнічних діаспор, деякі з яких практикують протиправну діяльність [32, с. 136; 33, с. 126], особливо у економічній злочинності. Слід зауважити, що численні злочинні групи, сформовані на етнічній основі, вимагають особливих організаційних і тактичних заходів щодо розслідування учинених ними злочинів [34]. Такої ж позиції дотримується С.О. Павленко, який акцентує увагу на потребі здійснення заходів протидії вчиненню цих злочинів як на державному, так і на суспільному рівнях, зокрема шляхом впливу на ті чинники, що викликають причини й умови їх вчинення [35]. Очевидно, що виявлення, запобігання, розкриття та розслідування таких злочинів ускладнюється яскраво вираженими етнічними особливостями: звичаями і традиціями криміногенного характеру, мовними і культурними бар'єрами, недостатнім врахуванням цих особливостей в чинному законодавстві та недостатнім знанням цих особливостей правоохоронними органами [36]. Щодо цього вважаємо за потрібне виділити позицію С.О. Павленка, що суспільство, яке виховане в середовищі з низькими моральними принципами, не зможе ефективно протистояти організованій злочинності у фінансовій системі. Тому пріоритетними заходами державної політики повинно стати виховання моральних якостей особистості [37, с. 88].

Щодо розслідування економічних злочинів найбільш типовими та специфічними формами такої взаємодії уявляються наступні: 1) спільна діяльність слідчого та співробітників уповноваженого оперативного підрозділу при направленні таким підрозділом до слідчого зібраних матеріалів, аналізі інформації про виявлене кримінальне правопорушення; 2) спільна діяльність слідчого й оперативних співробітників з організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні; 3) спільна діяльність при виконанні співробітниками уповнова-

женого оперативного підрозділу доручень слідчого; 4) спільна діяльність при підготовці та проведенні окремих слідчих (розшукових) дій; 5) взаємний обмін інформацією про проведенні заходи, їх результати, взаємна консультативна та методична допомога; 6) спільна розшукова діяльність (щодо розшуку за постановою слідчого підозрюваних та об'єктів); 7) спільна пошукова діяльність (щодо пошуку майна здобутого злочинним шляхом, співучасників, встановлення місцезнаходження фігурантів провадження тощо); 8) спільна організаційна діяльність (вдирядження, вжиття заходів із забезпечення належних умов для розслідування своєчасного одержання довідкової інформації тощо); 9) проведення досудового розслідування слідчо-оперативною групою [10, с. 464]. Зазначене вимагає від усіх державних органів (щонайперше від оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції України) більш активних і скоординованих заходів щодо протидії економічним злочинам з використанням найбільш ефективних та науково обґрунтованих тактичних прийомів і засобів діяльності [38, с. 44].

Як неодноразово відзначається в науковій літературі також, одним із напрямів удосконалення будь-якої діяльності є належне унормування її правової основи [39; 40, с. 313], а також виокремлення недоліків та їх подальше усунення. Прийнятною є думка В.Г. Севрука, що спершу потрібно створити серйозне підґрунтя для наукових досліджень і запровадження іноземного досвіду у повсякденну роботу правоохоронних [41, с. 463] органів щодо взаємодії між собою.

Здійснивши аналіз теоретичних положень щодо змісту та стану діяльності організованих угруповань у сфері економіки зазначимо, що це є негативним явищем для економіки України та потребує подальшого вдосконалення на державному рівні з впровадженням новітніх механізмів розслідування економічних злочинів, підвищення кваліфікаційного рівня кадрів державних органів, а також здійснення профілактичних заходів щодо протидії економічним злочинам, зокрема, що вчиняються організованими угрупованнями. Успішна боротьба та повна ліквідація цього явища дозволить Україні вийти на новий економічний рівень та стане одним із здобутків у поліпшенні криміногенного стану країни [20, с. 167].

Висновок. Таким чином, протидія економічним злочинам є важливим напрямом забезпечення економічної безпеки держави та укріплення законних економічних основ державної системи України. Ефективність розкриття та розслідування економічних злочинів, що характеризуються складністю, багатоаспектністю та

постійною зміною форм вчинення, багато в чому визначається існуючими методиками, технологіями та спеціальною технікою, що використовуються оперативними працівниками та слідчими в оперативно-розшуковій діяльності. Постійна зміна форм та способів вчинення економічних злочинів підвищує роль та значення інноваційних технологій оперативно-розшукової діяльності, що створюють сприятливе середовище для протидії економічним злочинам. Позитивним аспектом також є вивчення досвіду боротьби з економічними злочинами у міжнародній практиці та визначення механізмів взаємодії з іншими відомствами та структурними підрозділами правоохоронних органів [13, с. 80].

Розуміємо, що викладені міркування не позбавлені зауважень або ж потребують більш детального осмислення, у зв'язку з чим сподіваємося на широке їх обговорення між практиками, науковцями та іншими фахівцями даної теми дослідження [42, с. 182].

Література

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (щодо запобігання діяльності релігійних культів деструктивного типу та тоталітарних сект)» від 21 квітня 2008 р. № 2419. URL: http://irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=112&catid=41&Itemid=68.
2. Павленко С.О. Нормативно-правові засади протидії діяльності деструктивних релігійних організацій: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід. Підприємство, господарство і право. 2017. № 2. С. 278–282.
3. Yunin O., Sevruc V., Pavlenko S. Priorities of economic development of Ukraine in the context of european integration. Baltic Journal of Economic Studies, Volume 4 Number 3. Riga: Publishing House «Baltija Publishing», 2018, p. 358–365.
4. Mohilevskiy L. V., Sevruc V. G., Pavlenko S. O. PsychoPedagogical Training of Operating Unit Workers of National Police of Ukraine. Наука і освіта. 2017. № 11. С. 120–132.
5. Павленко С.О. Проблемні питання протидії особам, віднесеним до категорії «злочинців у законі», в Україні. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/>
6. Концепція державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю : Указ Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/14091.html>
7. Павленко С. О. Шляхи удосконалення правового регулювання протидії особам, віднесеним до категорії «злочинців у законі» в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 6. Том. 3. С. 73–79.
8. Обаль О. О. Взаємодія правоохоронних, контролюючих та інших органів при розслідуванні економічних злочинів. дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – право (галузь знань – 08 Право). Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 227 с.
9. Павленко С. О. Основні етапи боротьби з хабарництвом: І сторичний аспект. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. К., 2013. Вип. 2 (87). С. 373–383.
10. Степанюк Р. Л., Заяць Д. Д. Взаємодія під час досудового розслідування економічних злочинів. Форум права. 2014. № 1. С. 460–465. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm 2014_1_81
11. Ганжа А.А. Науковий генезис проблеми протидії оперативними підрозділами ОВС України діяльності організованих злочинних груп, які готують вчинення крадіжок із квартир громадян. Право і Безпека. 2013. № 3(50). С. 65–67.
12. Севрук В.Г. Стан наукової розробленості проблем протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Підприємство, господарство і право. 2019. № 3. С. 314–321.
13. Карпенко Р.В. Розкриття та розслідування економічних злочинів: проблемні питання. Економічна та інформаційна безпека: проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 27 квітня 2018 р.). Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 79–80.
14. Sevruc V. Ethnic crime in Ukraine. Юридичний часопис Нац. акад. внутр. справ України. 2016. № 1 (11). С. 73–83.
15. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Протидія злочинності. Спілка генералів органів внутрішніх справ України. URL: <http://ovsgeneral.org.ua/info/info/6>
16. Севрук В.Г., Павленко С.О. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, сформованими на етнічній основі. Науковий вісник нац. акад. внутр. справ України. 2016. № 1 (98). С. 49–62.
17. Севрук В. Г. Взаємодія органів Національної поліції України з іншими підрозділами правоохоронних органів під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. 2021. Вип. 91. С. 186–197.
18. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
19. Юртаєва К. В. Сучасні тенденції економічної злочинності в Україні. Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. пр. № 2. Харків, 2018. С. 109–119.
20. Лушкіна А. Діяльність організованих злочинних угруповань у сфері економіки. Протидія економічній злочинності: теоретичний, методичний та практичний аспекти : Матеріали наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 28 листоп. 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 165–167.
21. Шепітько В. Ю. Криміналістика. Криміналістична тактика і методика розслідування злочинів / За ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 1998. 376 с.
22. Севрук В.Г. Теоретичні засади взаємодії правоохоронних органів під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Journal «ScienceRise: Juridical Science». 2021. № 2 (16). С. 44–49.
23. Севрук В. Г. Взаємодія оперативних підрозділів з іншими органами Національної поліції України під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Юридичний бюлетень. 2021. Вип. 19. С. 167–179.
24. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 No 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

25. Заворіна О.П. Особливості взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами національної поліції в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2020. Вип. 2 (90). С. 228–238.

26. Павленко С.О. Сутність і зміст поняття «оперативно-розшукова тактика». Теорія і практика правознавства. 2018. Вип. 2 (14). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/153144/153877>

27. Павленко С.О. Деякі аспекти вдосконалення антикорупційного законодавства. Використання спеціальних знань під час розслідування корупційних правопорушень : матеріали круглого столу (Київ, 20 листоп. 2014). К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014. С. 71–74.

28. Медведенко С.В. Адміністративно-правові основи взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності : дис. ... д-ра філос. наук : 081. Одеса, 2020. 283 с.

29. Севрук В. Г. Взаємодія органів Національної поліції України із засобами масової інформації, громадськістю, державними органами й недержавними структурами під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2021. № 1. С. 173–177.

30. 8 th COUNCIL OF EUROPE CONFERENCE OF MINISTERS RESPONSIBLE FOR MIGRATION AFFAIRS Kyiv, 4–5 September 2008 Economic migration, social cohesion and development: towards an integrated approach. URL: https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Ministerial_Conferences/8th%20conference/Speeches/Inaugural%20Session%20-%20Mr%20Nemyrya%20speech_ua.pdf

31. Павленко, С.О. Тактика виявлення та документування оперативними підрозділами нелегальної міграції як однієї зі сфер діяльності організованої злочинності. Проблеми законності. 2019. Вип. 147. С. 210–228. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.147.181335>

32. Севрук В.Г. Організовані групи та злочинні організації, що сформовані на етнічній основі: проблеми сьогодення. Протидія виявам тероризму, сепаратизму, екстремізму та нелегальній міграції в сучасних умовах: стан, проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 жовт. 2016 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 135–136.

33. Севрук В. Г. Розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Право та державне управління: збірник наукових праць. 2021. № 1. С. 125–132.

34. Севрук В.Г. Актуальні проблеми розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, сформованими на етнічній основі. Корупційна злочинність у міжнародному вимірі: форми, методи та засоби протидії [Текст] : матеріали Міжнар. круглого столу (Київ, 9–10 листоп. 2017 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. с. 220–224.

35. Павленко С.О. Причини та умови службових злочинів у сфері охорони довкілля. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 берез. 2015 року) / ред. кол. В.В. Черней, О.М. Джужа, В.В. Василевич та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 235–238.

36. Севрук В.Г. Причини та умови, що детермінують вчинення злочинів організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. Вип. 6. – Том. 3. С. 83–87.

37. Павленко С.О. Духовність і моральний контроль як умова запобігання та протидії корупції. Юридична психологія в Україні: здобутки та перспективи том 2 [Текст] : тези доп. наук.-практ. конф. (Київ, 26 берез. 2015 року) / [ред. кол. В.В. Черней, М.В. Костицький, О.І. Кудерміна та ін.] Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 86–89.

38. Павленко С.О. Тактика протидії торгівлі людьми органами Національної поліції України: вітчизняний та зарубіжний досвід. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2018. № 5(10). С. 41–55. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2018-5-4020>

39. Половніков В. В., Халимон С. І. Проблеми правового регулювання оперативно-розшукової діяльності: пошук шляхів вирішення. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2017. Вип. 3. (Серія «Юридичні науки»). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2017_3_4

40. Павленко С.О. Основи оперативно-розшукової тактики: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 624 с.

41. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.

42. Павленко С.О., Севрук В.Г. Перспективи та проблеми впровадження люстрації в Україні: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Право. 2014. Вип. 1. С. 177–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2014_1_35

Анотація

Білокінь Р. М. Криміналістична тактика слідчого під час розслідування економічних злочинів. – Стаття.

У статті розглянуто питання економічної безпеки та недопущення вчинення злочинів в сфері економіки. Процес щодо вступу нашої держави в європейську спільноту сьогодні зумовлюють нашу державу до єдності держави, що об'єднує зусилля всіх гілок влади, всіх державних та недержавних органів, всіх службовців та громадян України. Відповідний процес направлений в першу чергу на економічну стабільність та цілісність України, тому забезпечення економічної безпеки держави та недопущення вчинення злочинів у сфері економіки. Наголошено, що значна кількість вчинення злочинів у сфері економіки тісно пов'язана контролюванням значної частки тінювого капіталу, протиправної діяльності, що пов'язана з розкраданням бюджетних коштів, легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, з фінансово-господарськими, господарсько-регулятивними, цивільно-правовими операціями щодо цивільного обороту коштів, речей, прав, дій, як правило, є наслідки – заподіяння значних збитків. Відповідно ефективне виявлення та розслідування економічних злочинів здійснюється лише під час консолідації сил і засобів правоохоронних і контролюючих органів, наділених законом відповідними повноваженнями. У зв'язку із чим розслідування економічних злочинів,

специфічний механізм яких вимагає контактування слідчих з оперативними підрозділами і контролюючими органами вже на стадії виявлення цих злочинів і документування протиправної діяльності організованих злочинних груп. У статті здійснено аналіз окремих засад взаємодії під час досудового розслідування економічних злочинів. Виокремлені причини вчинення злочинів організованими угрупованнями у сфері економіки. Розкрито форми такої взаємодії. Запропоновані окремі шляхи удосконалення засад взаємодії під час досудового розслідування економічних злочинів.

Ключові слова: взаємодія, форми, організована злочинність, економічні злочини, протидія, слідчий, слідчі ситуації, розслідування.

Summary

Bilokin R. M. Forensic tactics of the investigator during the investigation of economic crimes. – Article.

The article deals with the issue of economic security and prevention of crimes in the economic sphere. The process of Ukraine's accession to the European community today conditions our state to the unity of the state, which unites the efforts of all branches of government, all state and non-state bodies, all employees and citizens of Ukraine. The relevant process is aimed primarily at the economic stability and integrity of Ukraine, therefore ensuring the economic security of

the state and preventing the commission of crimes in the economic sphere. It is emphasized that a significant number of crimes committed in the economic sphere is closely related to the control of a significant share of shadow capital, illegal activities related to embezzlement of budget funds, legalization (laundering) of criminally obtained income, with financial and economic, economic and regulatory, civil law transactions regarding the civil turnover of funds, things, rights, actions, as a rule, have consequences – causing significant losses. Accordingly, effective detection and investigation of economic crimes is carried out only during the consolidation of forces and means of law enforcement and control bodies, endowed by law with the relevant powers. In connection with this, the investigation of economic crimes, the specific mechanism of which requires the contact of investigators with operative units and controlling bodies, is already at the stage of detecting these crimes and documenting the illegal activities of organized criminal groups. The article analyzes certain principles of interaction during the pre-trial investigation of economic crimes. The reasons for the commission of crimes by organized groups in the sphere of the economy are singled out. The forms of such interaction are disclosed. Separate ways of improving the principles of cooperation during the pre-trial investigation of economic crimes are proposed.

Key words: interaction, forms, organized crime, economic crimes, counteraction, investigator, investigative situations, investigation.